

CULTURA

Fundația Culturală Augustin Buzura

www.revistacultura.ro

SERIA A IV-A

nr. 7/2018 (589)

editor:
Fundația Culturală
Augustin Buzura
www.augustinbuzura.org

revistă finanțată
cu sprijinul
Ministerului Culturii și
Identității Naționale

teme
Nevoia de literatură în
Drumul paralel dezbatere
al cărților
sub dictatură

TEME ÎN DEZBATERE

DANA GAGNIUC-BUZURA

Nevoia de literatură. Drumul paralel al cărților sub dictatură / 3

CULTURĂ & SOCIETATE

fabricile de cultură / Ceramica monumentală ca intervenție culturală în Constanța / 12

CRONICĂ

CRISTINA RUSIECKI

Pe veci sălbatic / 14

CONTRIBUȚII

LIANA DOBRICA

Zapping. Focus: BFI 2018 / 18

IOAN LAZĂR

„Cannes Classics”, un laborator de relansare a marilor creații cinematografice / 20

MONICA SĂVULESCU VOUDOURI

România din diaspora / Unii pe ape, alții pe uscat... / 22

AUGUSTIN BUZURA

NICU ILIE

Cealaltă față a „Fețelor tăcerii” / 24

ILUSTRAȚIA DE NUMĂR:

Lucrări din expoziția Simpozionului de Ceramică Monumentală, Constanța 2018
Coperta: Gheorghe Fărcașiu, „Însemne arheologice”

Lucrarea lui Gheorghe Fărcașiu are ca punct de plecare estetica vechilor culturi Hamangia și Gumelnița. Sub semnul acestor civilizații trecute s-a desfășurat demersul artistic al Simpozionului de Ceramică Monumentală organizat la Constanța de Asociația UMA ED România.

www.revistacultura.ro

Publicație editată de
Fundația Culturală
Augustin Buzura

Președinte:
ANAMARIA MAIOR-BUZURA

Coordonator editorial:
ANA-MARIA VULPESCU

Art Design:
NICU ILIE

Machetare:
VIZUAL GRAFICANTE PUNCT RO

Manager de proiect:
CARMEN CORBU

Adresa:
STRADA ION CREANGĂ, NR. 15-17,
SECTOR 5, BUCUREȘTI

E-mail:
cultura.fcab@gmail.com

ISSN 2285 - 5629
ISSN-L 1584 - 2894

Această ediție utilizează fotografii realizate de echipa de redacție sau obținute prin bunăvoința colaboratorilor. Ocazional sunt folosite imagini preluate sub licență Creative Commons, cu indicarea sursei

Revista CULTURA promovează diversitatea de opinii, iar responsabilitatea afirmațiilor făcute în cuprinsul ei aparține autorilor articolelor.

Nevoia de literatură

Drumul paralel al cărților sub dictatură

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

DOSAR REALIZAT DE

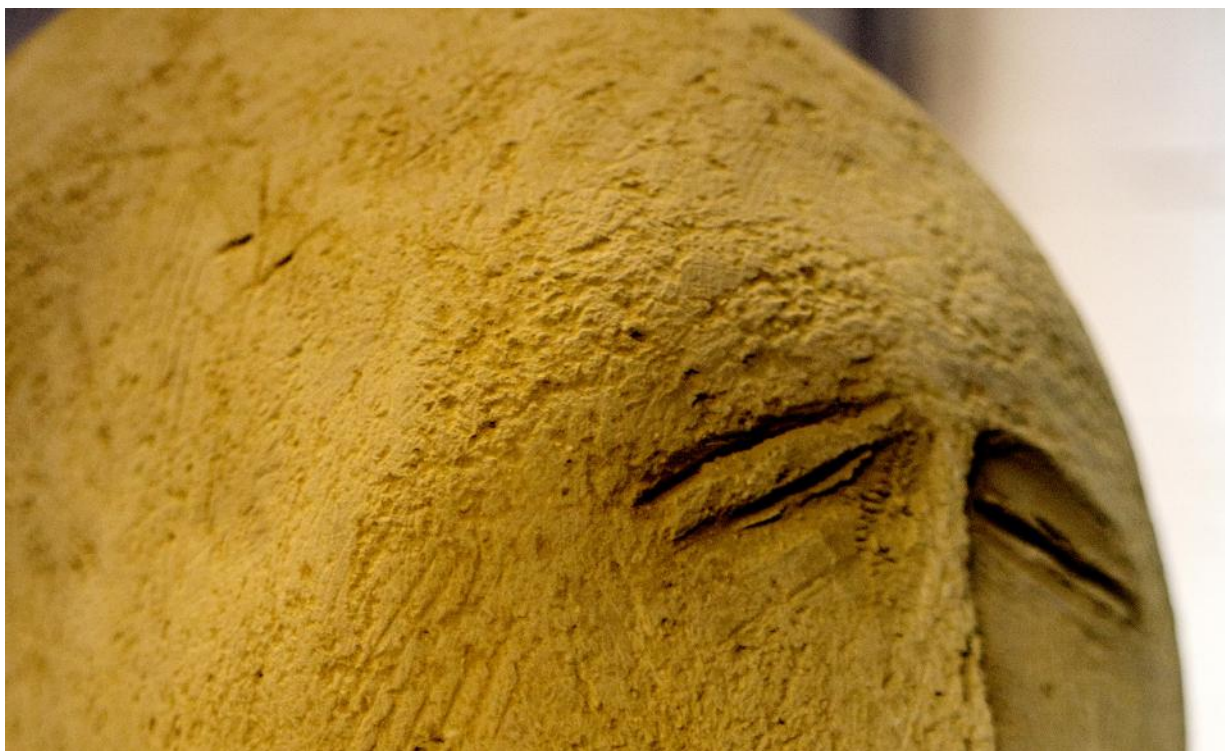
DANA GAGNIUC-BUZURA

Pasionaților de lectură prezentul le oferă totul, cu excepția timpului, tot mai comprimat, tot mai încărcat cu prea multe – și adesea bulversante – evenimente. Vorbim de carte tradițională, de carte pe suport digital, de biblioteci și librării virtuale, precum și de posibilități facile de accesare rapidă a unui uriaș evantai informațional. Pașii spre trecerea de la o cultură a hârtiei la o cultură a electronicii și spre o dublare a conceptului de bibliotecă tradițională cu

cel de bibliotecă digitală sunt ireversibili. Rețelele on-line au preluat mare parte din efortul fizic al consumatorului de carte, lăsând un amplu spațiu de comparație între modalitățile de procurare a cărții de calitate acum și cele utilizate în apusa Epocă de aur.

Marile cărți și autorii lor au fost mereu în atenția cenzurii, care – din perspectiva regimului de atunci – avea menirea să apere populația de anumite influențe, care ar fi putut să o bulverseze ideologic și să zdruncine așa-zisa armonie națională.

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ
MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

Trei perspective. Trei mărturii. Trei povești dintr-o perioadă nu foarte îndepărtată. Ca o provocare la comparația între un prezent al totalei libertăți de scriere și publicare, și un trecut în care cartea bună

avea un drum riguros, bine planificat și supervizat spre librărie sau bibliotecă, dar și unul paralel în lumea profundă a cititorului avizat. ■

„Drumul cenușii” – ediția de... heliograf

Cititorii care au trăit în anii de dinainte de '89 știu cât de dificil se procurau în acele vremuri cărțile unor autori români, care au reușit să se impună cu câteva volume de excepție. Lista nu este prea lungă: Augustin Buzura, Marin Preda, Petru Popescu, Constantin Țoiu, Nicolae Breban, Romulus Zaharia, Nicolae Velea, Norman Manea. Fiecare nouă carte a acestor autori însemna, pentru cei pasionați de literatura contemporană, o adevărată aventură. Cererea depășea cu mult oferta și, din această cauză, trebuia să „te descurci cumva”, altfel rămâneai fără carte.

Mai grav era atunci când, după ce ajungeau în librării, unele cărți erau retrase de la vânzare

după câteva zile. Așa s-a întâmplat cu Bunavestire a lui Nicolae Breban, cu Cel mai iubit dintre pământeni de Marin Preda, cu Ademenirea a lui Romulus Zaharia sau cu Manifest pentru sănătatea Pământului al poetului Adrian Păunescu. Toate cele șase romane publicate de Augustin Buzura: Absenții (1970), Fețele tăcerii (1974), Orgolii (1977), Vocile nopții (1980), Refugii (1984), Drumul cenușii (1988) – au stârnit un interes enorm în rândul cititorilor, tirajul epuizându-se în câteva zile. Și dacă pierdeai „primul tren” nu mai aveai nicio șansă să-l prinzi pe următorul pentru că, după ce se dumireau cerberii de la cenzură, era greu de conceput că o să apară o nouă ediție. De fapt, din câte știu eu, niciuna dintre cărțile lui Buzura nu a fost reeditată în perioada respectivă.

Am avut norocul să mă apropii de unul dintre cei mai mari oameni de carte pe care i-a avut vreodată această zonă, domnul Șuta, șeful librăriei băimărene din actuala Piață a Revoluției. Cu ajutorul acestui om minunat am reușit să îmi procur aproape toate cărțile de valoare care au apărut, cam din 1975 până la evenimentele din Decembrie 1989. Nu am avut probleme deosebite cu primele cinci romane ale lui Augustin Buzura, iar romanul Absenții l-am cumpărat absolut din întâmplare, fără să știu atunci nimic despre autor. Dar cu Drumul cenușii a fost altfel. În ziua în care știam că se distribuie la librărie eram de serviciu în schimbul doi și, până la plecarea spre locul de muncă, „marfa” nu se descărcase. Nu-i nimic, mi-am zis, merg mâine dimineață, că oricum îmi reține domnul Șuta cărțile importante.

Și mi le-a reținut, cu excepția romanului lui Augustin Buzura, pe care n-a apucat să-l pună deoparte deoarece, cu puțin timp înainte de ora

închiderii librăriei, au venit câțiva „tovarăși” care aveau dispoziție să ridice toate exemplarele abia primite. Am mers pe la celelalte librării din oraș, dar de peste tot au fost ridicate. Era limpede că nu mai aveam ce să fac și mă cam împăcasem cu gândul că niciodată Drumul cenușii nu va sta în biblioteca mea lângă celelalte cărți ale lui Augustin Buzura.

M-am plâns la oricine m-a ascultat și, după o vreme, a apărut un licăr de speranță. Un coleg de muncă, din satul Mara, mare iubitor de literatură, reușise să cumpere cartea de la librăria din Sighetu Marmației și mi-a împrumutat-o ca să o citesc. Tot el a venit cu ideea să o dau la o dactilografă să o scrie la mașină, după care să o leg la tipografie. Ușor de zis, dar greu de făcut. Eram cu un an înainte de '89, lucrurile se precipitau, măsurile de supraveghere se înteteau. Chiar dacă să presupunem că aș fi găsit o dactilografă credulă, care să se înhame la

[6] teme în dezbateri

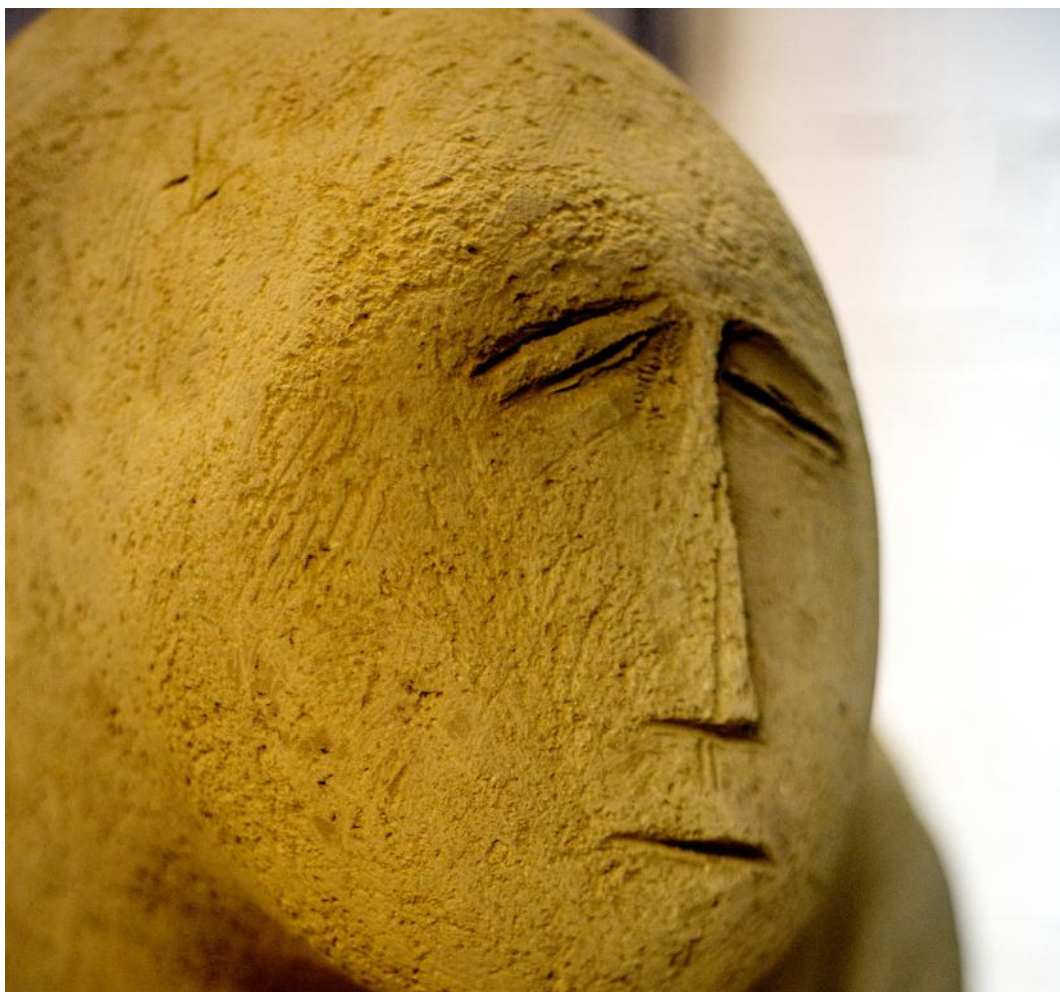
corvoada scrieri la mașină a peste 400 de pagini, ce s-ar fi întâmplat cu ea dacă ar fi fost prinsă în timp ce lucra la transcrierea unei cărți care a fost scoasă din librării și biblioteci? M-am temut că își va pierde slujba, motiv pentru care am renunțat la acest plan.

Salvarea a venit de la un alt coleg de serviciu, care avea o soră, ingineră la Centrul de Proiectări Județene, actualul sediu al Filialei Universității „Vasile Goldiș”. La serviciu exista un aparat de copiere, un heliograf performant, cum altul nu se găsea în Baia Mare. Nu a fost ușor de convins, ea fiind conștientă de riscurile pe care și le asuma, mai ales că instituția beneficia de o supraveghere permanentă, tocmai din cauză că acolo se puteau reproduce prin copiere materiale tipografice. În cele din urmă, insistențele prietenului meu au dat roade și, în câteva zile, cartea mult dorită a fost gata. Admirabila femeie a legat paginile, a făcut o copertă și a reușit să scoată cartea afară din institut. Nu avea nicio importanță faptul că, pe o

pagină A4, s-au reprodus două pagini din carte, sau că tehnologia aplicată nu permitea copierea decât pe o singură față a hârtiei. M-am bucurat enorm că aveam volumul, chiar dacă arăta diferit față de original. Le-am mulțumit atunci, și le voi mulțumi mereu, celor trei oameni deosebiți, care au reușit un lucru pe care nu-l credeam posibil în vremurile acelea.

Sigur că țin în mod deosebit la acest volum, pentru că, de fiecare dată când dau cu ochii de el, îmi revin în minte etapele acelei aventuri unice. Asta nu mă împiedică să-l donez Fundației Culturale Augustin Buzura, dacă se va înființa un muzeu dedicat marelui scriitor și dacă, aceia care îl vor realiza, vor dori ca acest exemplar să figureze printre exponate. ■

Grigore Ciascai - jurnalist

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ
MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ
MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

„Era mai important să ai în bibliotecă o astfel de carte decât dacă ai fi avut unt în frigider”

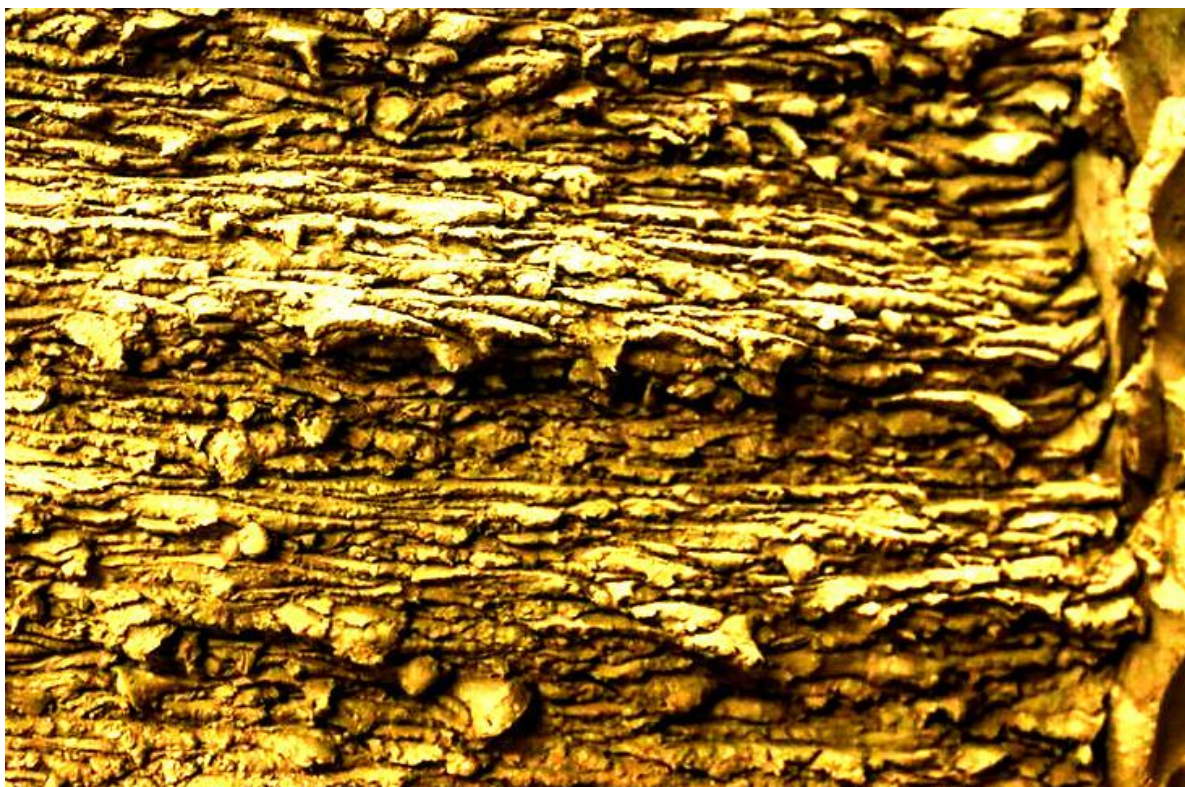
Interviu cu prof. dr. Teodor Ardelean,
directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” Baia Mare

Reporter: Exista, înainte de 1989, o formă de cenzură prin tiraj despre care s-a vorbit mai puțin. Sunt artificii și eforturi pe care intelectualii și cititorii avizați le făceau atunci pentru a avea în bibliotecă o carte valoroasă.

Teodor Ardelean: Se făcea cenzură prin tiraje mai ales la lucrări care nu trebuiau să ajungă la populație, fiind considerate periculoase. De exemplu, apăruse, la Editura Didactică și Pedagogică, cartea lui Freud - *Introducere în Psihanaliză*. În Maramureș, erau cel puțin câteva zeci de oameni interesați să-l citească pe Freud. Au sosit trei exemplare care trebuiau să se împartă și

la oameni și la instituții. Una trebuia să fie, în mod obligatoriu, la Biblioteca Județeană, cealaltă trebuia să ajungă la biblioteca Institutului Pedagogic și una trebuia să ajungă la un client al Centrului de Librării. Și-am primit-o eu, pentru că eram principalul client al Centrului de Librării. Am împrumutat-o apoi la mulți dintre colegii mei profesori de filosofie care trebuiau să-o citească, fiind de specialitate. Aceasta era, într-adevăr, o formă de cenzură de care nu s-a prea discutat: cenzura prin tiraje. Auzisem atunci că ar fi trebuit să se scoată un milion de exemplare din *Cel mai iubit dintre pământeni* a lui Marin Preda, dar s-a spus că nu se poate, invocând problema hârtiei. Mereu se invoca problema hârtiei.

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ
MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

Reporter: Și tirajul cărților locale...

Teodor Ardelean: Și tirajul cărților locale era blocat. Dacă noi doream să scoatem în Maramureș, spre exemplu, o carte despre folclorul maramureșean, nu se aproba. Dacă se cerea aprobarea unui tiraj de 4000 de exemplare, se aprobau poate 400. Mi-aduc aminte că, la noi în Maramureș, au lucrat la cenzură oameni care au fost singurii din țară care au "slobozit" niște concepte pe piață. De ce zic "slobozit"? Pentru că au avut curajul să aprobe în cărți termeni precum Crăciun, Paști, Rusalii, ceea ce reprezintă sintagmatica de onomastică religioasă, adică acele denumiri care sunt sfinte pentru popor. Actualul *Festival de Datini și Obiceiuri de la Sighetu Marmăției* se numea *Festivalul Sărbătorilor Laice* și a reușit atunci, totuși, să treacă de cenzură și să primească denumirea de *Festivalul de Crăciun*, deși n-a fost ușor, ci cu controverse și bulversări.

Reporter: Cum recepta publicul aceste tactici?

Teodor Ardelean: Chestiunea aceasta cu modul de receptare a manevrelor de forfecare ale

regimului, la adresa unei lucrări, fie de literatură sau științifică, e foarte interesantă. Adică, aici, funcționează efectul pulsului și impulsului, care impuls, poate fi repuls. În general, când lumea află că o lucrare a avut o altă variantă și că a fost redusă cu un anumit număr de pagini, că i s-au tăiat pagini sau fragmente, imediat va fi provocată. Fiecare cetățean se consideră ca un soldat într-o mișcare de rezistență neformată, neautorizată și va face tot posibilul să pună mâna pe acel exemplar. Așa s-a întâmplat cu foarte multe cărți ale unor autori care au fost interziși. Cenzura funcționa în mai multe feluri și chiar dialectice. Erau interzise anumite domenii, anumite ramuri ale științei. Era interzis, de exemplu, să vorbești despre cibernetică sau despre psihologie. Spre exemplu, profesorul Nicolae Mărgineanu, când a fost aruncat în pușcărie, era cel mai mare psiholog în viață, iar când a ieșit, a aflat că nu mai există psihologie, și că el nu mai are nici meserie. Apoi, regimul, după ce a aruncat în închisori intelectualii, a căutat oameni care să joace rolul acestor intelectuali, simțind nevoia să și-i protejeze. A apelat astfel la formule de protejare a mediocrității. Adică, se gândea cam așa: dacă nu

mai avem elita aceasta care se exprimă sofisticat, nu-i nimic, avem oameni simpli care înțeleg învățătura partidului. Iar cărțile care exprimau și explicau învățătura partidului luau tiraje de masă. Dar poporul reacționa. Nu le citea nimeni. Nimeni!

Reporter: Ce însemna pe-atunci să ocupi un loc în față pe lista de cumpărători de carte de la librărie?

Teodor Ardelean: Atunci oamenii nu cumpărau cărți împinși de la spate. Oamenii mergeau la librărie și erau necăjiți că nu puteau prinde o carte bună. Și-atunci, cel puțin la noi în Maramureș, apelau la șeful Centrului de Librării, un distins om de carte. Eu mi-am făcut o relație la librăria care asigura Cartea la Locul de Muncă. Această librărie era cea mai aprovizionată, avea un imens volum de carte, cu căsuțe pe întreprinderi și pe persoane fizice. Cu întreprinderile nu te puteai pune; cumpărau serios. Întreprinderea Mecanică de Mașini și Utilaj Minier avea o bibliotecă de vreo 40.000 de volume, iar Combinatul Chimic Phoenix avea vreo 60.000 de volume. Până și depoul CFR, o unitate foarte mică, avea acolo o cămăruță cu cărți. Am întrebat-o pe doamna care administra librăria cine este cel mai mare cumpărător, persoană fizică, de la librăria ei. Mi-a spus că era soția inspectorului școlar general adjunct, profesoară de limba română la Colegiul Național „Gheorghe Șincai”. Și-am rugat-o să-mi spună de câți bani cumpără doamna profesoară lunar, pentru că eu vreau să trec în top deasupra ei, ca să fiu primul cumpărător. „Dar, de ce?” „Pentru că, peste trei luni, va sosi cartea lui Freud aici în librăria dumneavoastră, și vreau să o iau eu, și nu doamna profesoară.” Am aflat că doamna cumpăra cam de 1.000 lei pe lună, iar salariul meu de bibliotecar era de 1.580 lei. Am făcut eforturi financiare mari să cumpăr, următoarele luni de 1100 lei pe lună ca să trec în fruntea listei. Așa l-am cumpărat pe Freud. Amintirile acestea sunt fascinante.

Reporter: Dar cenzura în presă...

Teodor Ardelean: Am fost ziarist din 1972 până în 1974 la ziarul *Năzuința* – Sălaj și știu cum lucra Direcția Presei și Tipăriturilor. Erau acolo doi

salariați care citeau ziarul sau celelalte materiale care erau pregătite pentru publicare. Și scoteau catastiful, care avea rubrici clare, și scriau spre exemplu: „În reportajul acesta, scrie că femeile de la filatură lucrează în schimbul trei. România n-a semnat Convenția ONU pentru Drepturile Femeilor. Noi n-avem voie să acceptăm că femeile lucrează în schimbul trei.” Ele lucrau oricum în schimbul trei, dar noi nu scriam acest lucru în reportaj. Asta era o altă formă de cenzură.

Reporter: Și ornamentica politică?

Teodor Ardelean: Ornamentica politică era principala formă de manifestare a cenzurii. O carte nu intra la tipar până nu era ornată. Doream să facem un album despre Maramureș... Puteam să-l facem... Dar, pe pagina 1 trebuia să ai un citat din Nicolae Ceaușescu, pe pagina 2, în întregime, o poză cu Palatul Administrativ din Baia Mare. Apoi, în mod obligatoriu, să fie o introducere în care să se vorbească de cuceririle socialismului în Republica Socialistă România, iar 80% dintre poze trebuiau să arate realizările economice ale anilor de construcție socialistă. Nu puteai să pui o poză cu o casă veche, tradițională, decât în comparație cu noul. Adică, puteai arăta o casă dărăpănată în stânga, doar dacă ziceai că acolo s-a demolat casa și... iată ce bloc s-a ridicat, și să pui poza cu blocul.

Reporter: În 1985, ați apărut pe o listă a autorilor cărora li s-au retras cărți din “circuitul lecturii”. Motivația interzicerii cărții dumneavoastră...

Teodor Ardelean: Cartea mea *Fariseii lui Iehova* a apărut în martie 1984, la Editura Politică în 50.000 de exemplare și s-a vândut rapid. Eu credeam că e invulnerabilă, dacă a apărut la Editura Politică, dar n-a fost așa. S-a trimis adresă către Secțiunile de Propagandă ale Comitetul de Partid și Centrele de librării județene, prin care se comunică, fără nici un fel de explicație, retragerea din circulație următoarele cărți: Florian Tucă – *In memoriam. Itinerar eroic*, Romulus Zaharia – *Ademenirea*, Corneliu Vadim Tudor – *Saturnalii*, Teodor Ardelean – *Fariseii lui Iehova*. Aceștia erau companionii mei. Ne-au chemat la Comitetul Central să ne critice și să ne întrebe cu cine am

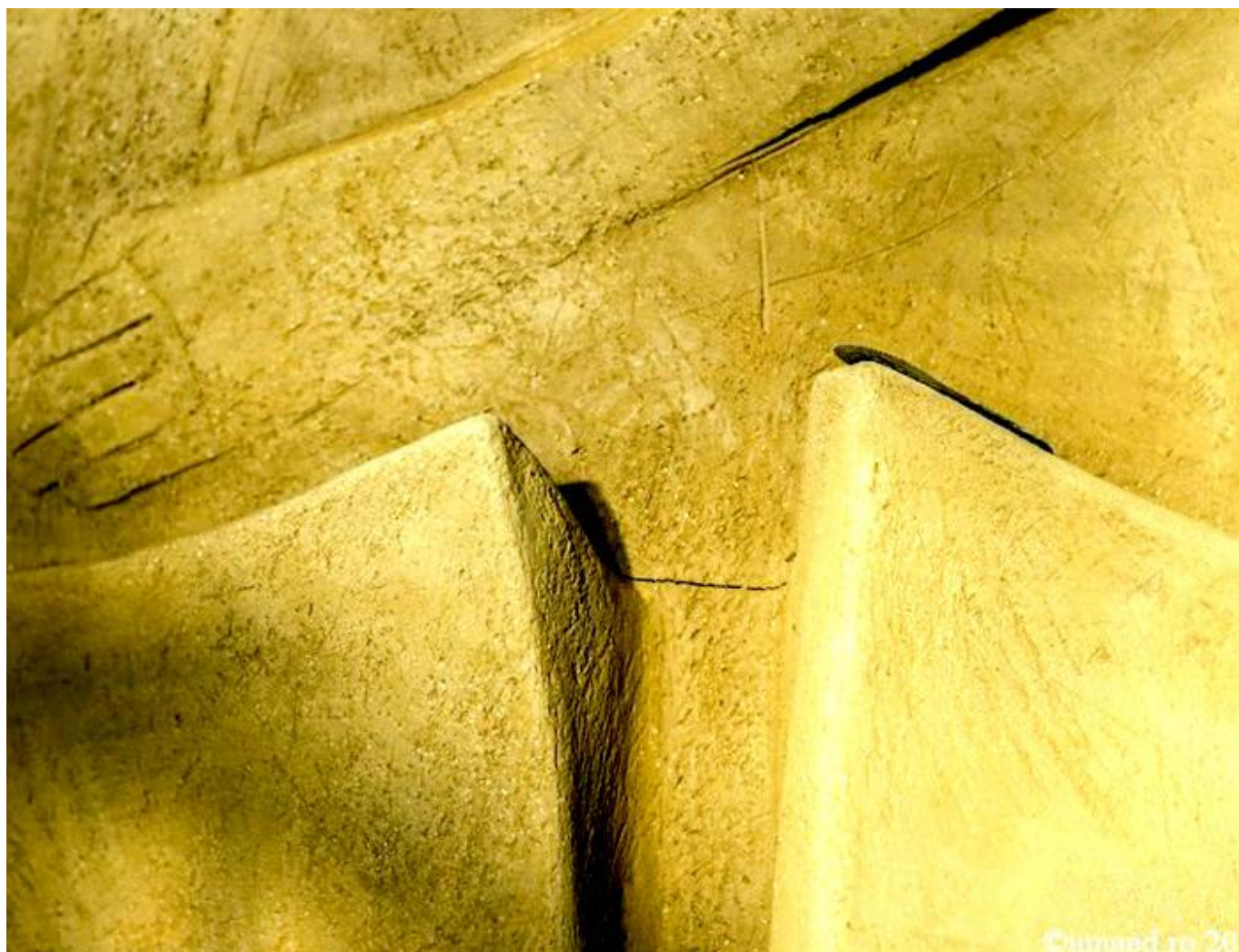
colaborat, ce fel de slalom am făcut de ne-am strecurat. Faptul că ți se retrăgea o carte nu însemna finalul unei acțiuni sancționatorii. Era numai începutul. Se retrăgea cartea după care, evident, începea procesul politic asupra autorului cărții și a eventualilor lui colaboratori.

Reporter: Deci, un univers complicat, un univers tenebros și cu multe trăiri, enorm de multe trăiri.

Teodor Ardelean: Da, și aceste trăiri antrenau foarte multe tensiuni. Se ajungea până acolo că anumite librării care și-au vândut tot tirajul la o anumită carte, au fost judecate ca dușmani ai

poporului. Adică, nu s-a mai pus problema cum de a scăpat cartea de cenzură, cum a trecut de toate filtrele, ci de ce au vândut librării o astfel de carte, care se cerea pe piață. Întrebarea acuzatoare era: „Dar nu v-ați dat seama că o astfel de carte nu face bine poporului?” De-aici, sigur, și o anumită ură pe care au acumulat-o și au avut-o cititorii mari și adevărați atunci când nu puteau prinde anumite cărți. Era mai important să ai în bibliotecă o astfel de carte decât dacă ai fi avut unt sau carne în frigider. Nici nu se compara. Hrana aceasta era o hrană superioară.

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ
MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ
MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

Cercul liceenilor discreți

Erau anii '80. Eram elev al Liceului Pedagogic din Sighetu Marmăției. Citeam totul, citeam disperat, ne sacrificam ca să citim și ne plăcea foarte tare să facem comentarii în grupuri restrânse. Cărțile circulau în regim de samizdat. Când aveai o carte în mână, trăiai o anumită senzație de subversivitate, de complicitate care te făcea mai special. Cercurile, grupurile de prieteni, cunoștințele se făceau în funcție de cărțile citite, tranzacționate... Era la mare modă să fii prieten cu nepoata cuiva, care făcea parte dintr-o familie cu un anumit renume în lumea cărților. Întotdeauna am avut senzația că există cineva care mă alegea și mă implica și pe mine într-un anumit cerc, unde se citea cutare sau cutare carte, că mi se întâmpla ceva frumos, dar niciodată nu-mi era îngăduit să merg mai departe, să dezleg misterul, să-l descifrez; îmi plăcea vraja, acea stare aparte, cumva nobilă.

Citeam sute de pagini pe noapte, pentru că primeai cărțile întotdeauna seara, fiind obligat să le returnezi dimineața, iar seara următoare le primeai înapoi dacă nu le puteai termina. Era exclus să vii cu cartea la școală sau să spui de la cine ai primit-o. Mai tot timpul cărțile nu aveau

copertă și nu aveau nici un semn de identificare. În acest regim de lectură am citit: Augustin Buzura: *Orgolii, Absenții, Fețele tăcerii, Refugii*; Alexandru Ivasiuc: *Apa, Păsările, Vestibul, Interval, Cunoaștere de noapte, Iluminări, Con de vânătoare*; Jean Paul Sartre: *Greața, Ființa și neantul*; Albert Camus: *Străinul*; Andre Malraux: *Cuceritorii, Calea regală, Condiția umană*.

Cărțile se dădeau în satele mai mici, unde nu erau librării, la pachet, în mod obligatoriu, cu mărfurile alimentare. Uneori, reușeam să recuperez anumite cărți de la cetățeni dezinteresați. Am cumpărat cartea *Racul*, de Alexandru Ivasiuc, de la magazinul alimentar din Crasna Vișeuului. De altfel, atunci erau la mare căutare librăriile și librăresele. De la librăria din Petrova, am cumpărat *Istoria literaturii române* a lui George Călinescu, cu 300 de lei. În anii '80, *Istoria Maramureșului*, de Alexandru Filipașcu, se vindea pe sub mână cu 3.000 de lei, în condițiile în care salariul meu de tânăr învățător suplinitor era de 1.668 lei. Anumite nuvele, povești, povestiri, circulau pe hârtii bătute la mașină, mai rar în manuscris, iar, de cele mai multe ori, se puteau descifra cu greu din cauza folosirii îndelungate.

Prof.dr. Ilie Gherheș

Văd probleme, imaginează soluții, elaborează proiecte, caută finanțări, construiesc echipe, gestionează bugete. Când toate s-au terminat cu bine, încep munca. Ei sunt independenții.

Florentin Sîrbu

Ceramica monumentală ca intervenție culturală în Constanța

Un proiect desfășurat de Asociația UMA ED România

Desfășurat la Constanța, în vara acestui an, proiectul organizat de UMA ED România a vizat crearea unor opere de ceramică monumentală destinate patrimoniului imobil, ca monumente de for public.

Atelierul de creație, ca primă componentă a proiectului, a găzduit cinci artiști vizuali specializați în ceramică, sculptură și sticlărie: Gheorghe Fărcașiu, Florentin Sîrbu, Oana Florică, Vasile Călin Filip și Iliya Yankov. Cei cinci – patru români și un invitat din Bulgaria – au creat patru opere de ceramică monumentală destinate instalării spațiului public. Cea de-a doua componentă este documentarea întregului proces prin înregistrări video și fotografii.

Lucrările pornesc de la estetica vechilor culturi Hamangia și Gumelnița – fiecare artist dând o interpretare proprie filonului simbolic al acestora – și au fost realizate la scară monumentală, cu dimensiuni ce depășesc 2 metri înălțime.

Oana Florică

Echipa proiectului

Curator: Eduard Andrei

Fotografie și video: Iulia Pană

Coordonator artistic: Rodica Buzoianu

Context

„Proiectul se dorește o continuare a tradiției taberelor de ceramică monumentală de la Medgidia, din anii 1970, inițiate și coordonate de maestrul Patriciu Mateescu și, apoi, Costel Badea. Operele de artă create atunci la Medgidia au constituit un ansamblu monumental unic în istoria artei românești. Din păcate, acestea au fost distruse aproape în totalitate în anii următori, odată cu reluarea lucrărilor de construcție la Canalul Dunăre-Marea Neagră, din cauza unor neînțelegeri politico-administrative locale. După mai bine de 40 de ani, fenomenul taberelor de la Medgidia rămâne ca manifestarea culturală profesionalistă cea mai reprezentativă pentru ceramica monumentală românească. Totodată, proiectul își propune continuarea unor demersuri mai apropiate în timp, precum Simpozionul Internațional „Hamangia” (inițiat în 1993), Salonul Anual de Ceramică „Costel Badea” (2010) sau expoziția multimedia de tip instalațional „SinCronic” (2016).” (Asociația UMA ED)

„Simpozionul de Ceramică Monumentală «Costel Badea», Constanța 2018” este un proiect co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național, secțiunea „Arte vizuale”.

Artiști și lucrări:

„Însemne arheologice” – Gheorghe Fărcașiu / Iliya Yankov

„Geneza” – Florentin Sîrbu

„Aspirație” – Oana Florică

„Așteptare” – Vasile Călin Filip

Pe veci sălbatic

CRISTINA RUSIECKI

Investim simbolic un obiect, de pildă o cochilie. Doar cel ce o ține în mână câștigă dreptul să vorbească. Și nimeni nu are voie să întrerupă. Un minimum de norme pe care se întemeiază orice civilizație. Respectăm reguli, facem ședințe, ne sfătuim, alegem dintre mai multe opțiuni. Apoi ne asumăm hotărârile și ne organizăm existența rațional. Este setul de norme pentru care pledează Piggy (Mihai Mitrea), băiatul detestat de grup din cauza ochelarilor și a constituției nesportive. Reversul? Ne împungem în sulițe, existăm prin impulsurile de moment și ne plasăm în trena beției de putere a unuia sau altuia.

La această disjunție s-ar reduce marile întrebări din spectacolul „Împăratul muștelor”, în regia lui Tudor Lucanu, după celebrul roman al lui William Golding, dramatizat de Nigel Williams, producția Teatrului Excelsior, teatru destinat adolescenților și tinerilor. Aceleași vechi perechi dihotomice, moralitate/ imoralitate, individ/ grup, singularitate/ mentalitate de grup, contract social/ bestialitate primară, ba chiar apolinic/ dionisiac în care primul, prin extensiune la politic, ar genera democrație, iar al doilea, în cazul de față, în lipsa artei, ar păstra doar beția de sânge și violența.

Toate întrebările se coagulează, pe parcursul spectacolului, în jurul epavei de avion înconjurate de vegetația luxuriantă (scenografia Vladimir

Turturica) de pe insula pe care tinerii eșuează în vreme de război, când bombele sunt omniprezente. Montarea etalează toate tarele omenirii, de la mecanismele care nasc frica, materializată, în cei sensibili, prin monștri imaginari, la prădarea și însușirea bunurilor celorlalți. Chiar dacă asta înseamnă să le luăm șansa de supraviețuire, cum fac cei ce fură ochelarii lui Piggy pentru a deține (și) avantajul focului! Logică versus cruzime, compasiune versus poftă insașiabilă de putere alimentată de mirajul de a fi strigat cu apelativul „Șefule!”. Structura

civilizației cu care băieții vin formați pe insulă alunecă natural, mai întâi, în exuberanță, apoi, în bestialitate.

Montarea lui Tudor Lucanu strălucește, în primul rând, prin decupaj coerent și discurs logic, cu teme și motivații limpezi. Este una dintre marile calități ale acestui regizor inteligent, care nu se lasă sedus doar de artificii – praf de scenă în ochii spectatorului –, ci își pliază discursul scenic pe senzori, cu un parcurs ideatic construit ca la carte, de la premise la concluzii. A nu se înțelege

că spectacolul său ar fi unul teoretic și arid. Dimpotrivă, fie și numai dacă luăm în considerare muzica live compusă de Petre Ancuța, cu adevărat excelentă, care imită ingenios zgomotele de pe insulă, creând subliminal atmosfera. Muzica rămâne unul dintre marile atuuri ale spectacolului. Apoi, mai e și echipa de actori tineri, care fac față cu brio rolurilor solicitante (are Tudor Lucanu un dar în sensul acesta!), construind tipuri ușor recognoscibile și relații verosimile.

Ce șanse are înțelepciunea în fața dorinței de putere și a apucăturilor dictatoriale? Ce șanse are visătorul, cel ce va muri primul, într-o astfel de societate? Nici una. Ce șanse au cei pe care condiția fizică îi discriminează într-o comunitate condusă de tipi cu mușchi și poftă de a chinui?

Nici una. Concluziile lui William Golding sunt fără speranță. Dar să recunoaștem că ritmul spectacolului este susținut mai ales prin vitalitatea taberei de acreierați, cu fețele mânjite și cu dansurile lor sălbatice, cu poftă de distracție și de sânge, cu energie exorbitantă. În paranteză fie spus, un antropolog cu dragoste pentru subiectul investigat ar avea câteva mențiuni în legătură cu political correctness din similitudinea etalată între obiceiurile tribale și cruzimea gratuită.

Merită văzut Împăratul muștelor de la Teatrul Excelsior, după unul dintre romanele emblematice ale secolului XX. Bine conceput, bine articulat, spectacolul rămâne un model de coerență. Nu mai așteptați, luați-vă bilete! ■

Teatrul Excelsior
Împăratul muștelor

după romanul
lui **William Golding**

Adaptarea:
Nigel Williams

Traducerea:
Ozana Oancea

Regia:
Tudor Lucanu

Muzica și universul
sonor: **Petre Ancuța**

Distribuția

Ralph – **Ștefan Iancu**

Jack – **Vlad Ionuț
Popescu**

Piggy – **Mihai Mitrea**

Roger – **Ștefan Mihai**

Simon – **Alex Popa**

Sam – **Dan Pughineanu**

Eric – **Andrei Bibire**

Henry – **Dan Clucinschi**

Bill – **Vlad Lință**

Perceval – **Alin Potop**

și **Loredana Cosovanu**

Mircea Alexandru Băluță

Asistent de regie:
Alina Dumitrache

Foto: Vlad Catană

Zapping

LIANA DOBRICA

FOCUS: BFI 2018

La „2018 BFI London Film Festival”, au rulat pelicule de Oscar. Trei dintre ele au trezit cele mai multe comentarii, prin prisma echipei realizatoare și a tematicii extrem de prezente pe agenda publică în acest an.

„Roma”, scris și regizat de Alfonso Cuaron, este un film în parte autobiografic, care urmărește viața unei familii de condiție medie și a menajerei sale, în anii 1970, în Mexico City. Ca și în producțiile sale precedente, regăsim aici obsesia sa pentru timp, memorie, mobilitate socială și puterea unică a artei cinematografice de a le aduce la un loc și a le da o expresivitate atemporală. Este cu totul diferit de „Gravity”, din 2013, care i-a adus Oscarul pentru regie lui Cuaron și Oscarul pentru montaj lui Mark Sanger. Așteptările pentru „Roma” sunt și mai mari, se mizează pe o nominalizare a sa la categoriile regie, scenariu, editare, imagine și altele. Reacțiile publicului și cronicile sunt entuziaste: „capodopera lui Cuaron”, în „Rave Reviews”; un film „de o sinceritate și sensibilitate zdrobitoare”, în „The Telegraph”; „un film cutremurător, palpitant și captivant, cu o poveste personală bogată, turnată frumos și dinamic, în alb și negru”, în „The Guardian”. Premiera a avut loc pe 30 august 2018, la Festivalul Internațional de Film de la Veneția, ediția a 75-a, unde a câștigat Leul de Aur. A fost difuzat pe continentul nord-american a doua zi, pe 31 august 2018, la Festivalul de Film de la Telluride, pe 10 septembrie, la Festivalul Internațional de Film de la Toronto, unde a fost nominalizat al doilea pretendent la Premiul Alegerea Publicului, și pe 8 octombrie, în cadrul Festivalului de Film din Insula Orcilor. Pelicula figurează pe agenda mai multor festivaluri de film din această perioadă, dintre care le amintim pe cele din San Sebastián, New York și New Orleans. Va fi lansat pe Netflix pe 14 decembrie. Filmul intră în competiție la cea de-a 91-a ediție a

Scriitoarea americană Courtney Tenz s-a întrebat de ce germanii nu zâmbesc mai mult și care sunt diferențele culturale dintre ei și americani. Concluziile sale conțin, pentru cei care trăiesc sau călătoresc în acest spațiu, explicații revelatoare pentru contactele cu un popor inimos și cu un umor consistent, dar aparte. După un deceniu trăit în Germania, Courtney Tenz spune că încă îi lipsește „Begeisterungsfähigkeit”, capacitatea de a se entuziasma, cum o denumesc scriitorul american John Doyle în volumul său „Don't Worry, Be German”, după 20 de ani de trăit în Germania!

Exemplele sale par desprinse dintr-o carte umoristică. În timp ce americanii folosesc superlative până la devalorizarea aprecierii, nemții sunt mai rezervați și tratează, în general, ca „normal” și „bun” ceea ce este „uimitor”, „fantastic”, „cel mai bun din viața mea” și altele asemenea pentru cei de peste Ocean. Situația este identică și pentru gesturi. Din experiența sa la catedra universitară, Courtney Tenz a remarcat că studenții din State angajează un dialog mimic, în care zâmbetul este cel mai bun mesaj că sunt interesați de curs; în schimb, în Germania, un astfel de gest ar putea fi considerat ofensator la adresa autorității profesorului, de aceea, tot ce primește sunt fețe împietrite, în semn de respect.

În 2016, jurnaliștii de la „Deutsche Welle” au realizat un „Top 10 Comedii Germane”. Umor de limbaj, de situație, autoironii, parodie, critică socială, confruntări curajoase cu viața obișnuită, cu obsesiile, fricile și lucrurile care îi fascinează pe germanii obișnuiți din zilele noastre. „Good Bye, Lenin!”, „Look Who's Back”, „Almanya: Welcome to Germany”, „Ödipussi”, „Wir sind die Neuen”, „Grave Decisions”, „Go for Zucker”, „Manitou' Shoe”, „Fack Ju Göhte”, „Men”. ■

Academy Awards ca propunere a Mexicului pentru categoria „Cel mai bun film într-o limbă străină”.

„Văduvele” („Widows”), o producție a studiourilor 20th Century Fox, în regia lui Steve McQueen, este o versiune a serialului britanic de televiziune cu același nume, de Lynda LaPlante. În urmă cu cinci

ani, britanicul Steve McQueen a fost primul regizor de culoare care a câștigat Oscarul pentru Cel mai bun film cu "12 Years a Slave", în care denunța sclavia în America secolului al XIX-lea. „Widows,” considerat un follow-up, este povestea unui jaf organizat de o femeie disperată, un thriller despre suferință, frustrare și răzbunare, bine ancorat în viața reală, spre deosebire de "Ocean's 8," la care distribuția vorbește de la sine: Sandra Bullock, Cate Blanchett, Anne Hathway. „Widows” a avut cronici excelente la Toronto International Film Festival, în septembrie, ceea ce îi conferă un avantaj deloc de neglijat. Gillian Flynn, scenarist alături de Steve McQueen, este autoarea romanului „Gone Girl”, foarte bine primit atât de public, cât și de critici, formulă de succes pentru filmul omonim din 2014. Viola Davis, în palmaresul căreia intră deja trei nominalizări și un premiu la categoria Cea mai bună actriță în rol secundar, pentru "Fences", din 2016, este considerată favorită, de data aceasta, pentru Cea mai bună actriță în rol principal. Distribuția reunește talente consacrate: Liam Neeson, Colin Farrell, Robert Duvall și nominalizatului de anul trecut pentru Cel mai bun actor, Daniel Kaluuya.

„Bătrânul și pușca” („The Old Man and the Gun”), în regia lui David Lowery, are la bază povestea adevărată a lui Forrest Tucker, care, la onorabila vârstă de 70 de ani, a evadat din închisoarea californiană San Quentin într-un mod extrem de ingenios și elaborat, care a derutat autoritățile și a făcut deliciul publicului. Distribuția este glorioasă, cu Robert Redford, la 80 de ani, în rolul principal, alături de care performează Casey Affleck, Sissy Spacek, Danny Glover și Tom Waits. De fapt, aceasta este miza cea mare, un actor strălucit, atât de îndrăgit și cu o carieră uluitoare, Robert Redford, care se află, probabil, la ultimul rol de mare întindere și care ar obține, astfel, prima sa nominalizare la Oscar, după „Quiz Show”, în 1995, pentru regie și imagine, și „All is Lost”, în 2014, când a fost atât de aproape!... Campania de promovare va accentua, din câte se prefigurează, exact aceste două linii cu mare impact emoțional: povestea infractorului provocator și creativ și cântecul de lebedă al unui mare actor.

„Colette”, în regia lui Wash Westmoreland, este un film bine cotelat pentru costume, producție

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

și machiaj. La premiul pentru regie, îi regăsim pe Yorgos Lanthimos, cu „The Favourite”, Jason Reitman, cu "The Front Runner", și Barry Jenkins, cu "If Beale Street Could Talk". Două dintre ele concurează și la premiile pentru scenariu și imagine, „The Favourite” și „If Beale Street Could Talk”. Cel mai așteptat de public, Oscarul pentru Cea mai bună actriță în rolul principal, ar putea merge la Melissa McCarthy („Can You Ever Forgive Me?") sau Olivia Colman („The Favourite”), chiar dacă Viola Davis pare favorită. Pentru Cel mai bun actor, pe lângă Robert Redford, este bine plasat Hugh Jackman („The Front Runner”). Pronosticurile pentru Cea mai bună actriță în rol secundar le avantajează pe Rachel Weisz („The Favourite”) și Regina Kind („If Beale Street Could Talk”), iar pentru Cel mai bun actor în rol secundar, pe J.K. Simmons („The Front Runner”). În oricare din variante, publicul rămâne veșnicul câștigător, de povești emoționante și interpretări magistrale.

Propunerea României pentru o nominalizare la categoria „Cel mai bun film într-o limbă străină” este „Îmi este indiferent dacă în istorie vom intra ca barbari”, în regia lui Radu Jude. Lungmetrajul, recompensat cu Globul de cristal la Festivalul de la Karlovy Vary 2018, este povestea realizării unei reconstituiri istorice, a luptei de la Odessa din al Doilea Război Mondial pentru un spectacol de stradă. ■

„Cannes Classics”, un laborator de relansare a marilor creații cinematografice

IOAN LAZĂR

„Clasic” este un atribut care nu se lasă „canonizat” cu una cu două. Nu este un termen imuabil. Într-un demers de tip teoretic am putea deschide repede o paranteză spre a consemna echivalarea clasicității cu transparența și cu punerea în scenă a iluziei realității.

Un gen, science-fiction, și un autor, Stanley Kubrick

Genuri mai de demult, ținând de domeniul științifico-fantastic, de pildă, sunt relansate prin opere ce, de la epocă la epocă, ele însele ating nota clasicității. Este cazul filmului lui Stanley Kubrick „2001: Odissea spațială”, de la a cărui premieră se împlinesc în 2018 cincizeci de ani. De restaurare s-a ocupat regizorul Christopher Noian, iar la gala în care a fost prezentat a participat și Katherine Kubrick, fiica celebrului cineast. Capodoperă a genului science-fiction, filmul aduce în prim plan lupta dintre om și mașină într-o viziune acerbă, tot mai omologată de evenimentele unui contingent spațial asistat de clone, de obiecte la cârma cărora omul nu mai acționează direct. Cu siguranță, spectatorii de ieri, ca și cei de azi, mai familiarizați cu astfel de amalgamări artefactuale, își amintesc imaginea monolitului negru, unul asemănător fiind identificat de cercetătorul Deywood Floyd pe Lună, emițând semnale către Jupiter. Cei

doi astronauți din filmul lui Kubrick care pleacă în anul următor către Jupiter au de înfruntat acțiunile neprietenoase ale robotului Hal.

Individul în alegoriile morții

Un acut sentiment al amenințării degajă și subiectul capodoperei lui Ingmar Bergman „A șaptea pecete”. Celebrul cineast suedez ar fi împlinit suta de ani în 2018. Omagierea lui are deplină îndreptățire. Ca de fiecare dată, temele sale preferate aduc în dezbatere o problemă esențializată. Aici, cei doi cavaleri întorși din Războiul Cruciadelor, Antonius Block și Jons, se întâlnesc cu Moartea, personaj simbolic, văzut însă „în carne și oase”, sugerând eternitatea implacabilă. Realizat în 1957, filmul acesta vine după titluri ce l-au impus pe regizorul născut în 1918 la Uppsala: „O vară cu Monika” (1953), „Surâsul unei nopți de vară” (1955), „Fragii sălbatici” (1957).

Un clasic al filmului de război este superproducția „Război și pace”, adaptarea cinematografică propusă în 1965 de regizorul rus Serghei Bondarciuc pornind de la romanul tolstoian cu același titlu. Asistăm aici la vindecarea rănilor sufletești provocate de război. Prințul Andrei Bolkonsky părăsește, în 1805, Sankt-Petersburgul pentru a se înrola. La Austerlitz este rănit. Dezamăgit după pierderea soției, revine la viață, recâștigându-și speranța, după ce, într-o zi, o întâlnește pe tânăra Natașa Rostova (Liudmila Savelieva). Regizorul se autodistribuie în personajul unui resonneur, Piotr Bezuhov. Un remarcabil film de război este și „Enamora

da”(1946), semnat de cineastul mexican Emilio Fernandez. Primordială este și aici tema iubirii ispășitoare. În timpul revoluției mexicane trupele generalului Jose Juan Reyes invadează un oraș, liniștit altminteri, cu misiunea de a scoate bani de la locuitorii bogați ai acestuia. Obligațiile legate de finanțarea armatei par a trece pe alt plan din momentul când acesta o cunoaște pe Beatriz Penafiel, fiica celui mai bogat om din oraș. Frumoasă, inteligentă și arogantă, aceasta stârnește în general un alt sentiment decât cel derivat din presiunea ordinilor militare. Un cuplu memorabil: Maria Felix (Beatriz) și Pedro Armendariz (Generalul Jose). Fără îndoială, războiul se dovedește fundalul multor creații memorabile, menite să se înscrie sub bolta clasicității. Uneori tema are atingere cu destine individuale sfâșiate de propriile obsesii. Este cazul complexului de inferioritate afișat de un om de arme altminteri reductabil, personajul titular din „Cyrano de Bergerac” (1990), preocupat de înfățișarea sa ridicolă, în ciuda bravurii dovedite în bătălii. În regia lui Jean-Paul Rappeneau, filmul are un interpret memorabil: Gérard Depardieu. Se întâmplă și evenimente de natură sociologică în combinație cu filiera clasicizantă. Iată, debutând cu „Diamantele nopții” (1964), Jan Nemeč relatează experiența a doi tineri evrei rezistând în trenul morții grație narcoticelor dătătoare de halucinații, dar și de energie. Filmând, pe ascuns, invadarea Cehoslovaciei în 1968, cineastul se vede nevoit să plece din țară, pentru a reveni după „revoluția de catifea”. Alte filme cu subiecte conflictuale la scară amplă completează acest evantai al accederii la clasicitate. Realitățile Americii Latine furnizează o serie de asemenea scenarii în teritorii subiectuale relevante și sub raport artistic. Neocolonialismul, Violența, Libertatea predomină în cinematograful sud american al anilor `60-`70. Revizionarea unei trilogii derulate pe parcursul a patru ore, „La Hora de Los Hornos” (1968), este menită să marcheze o jumătate de secol de la evenimentele legate de dictaturile militare. Regizorul Fernando Ezequiel Solanas ne oferă un prilej de reflecție cu privire la situația politică și socială din Argentina anilor 1945-1968. Istoria intră în rol, înrămând personaje de prim plan: Peron,

Guevara, Castro. Amplitudinea documentară conferă acestui gen de producții o notă distinctă în calitatea de evenimente cinematografice la scară planetară.

Iubire, sărăcie, revoltă, credință

Pentru unii critici, a se tot întreba unde este cinematograful clasic de altădată nu este doar un leitmotiv profesional, lipsit de răspunsuri. Ele se găesc, iată, în aceste fărâme de rotunjimi narrative, în episoadele disparate ale unei melodii interioare, în încăpățânarea plină de o tandrețe indicibilă a unor personaje decise a-și apăra sentimentele ca pe propria viață. Va trebui să-l însoțim pe C.C. Baxter, interpretat de Jack Lemmon („Apartamentul”, regia Billy Wilder, 1960), în investigația sa turistico-citadină plină de surprize. Funcționarul descoperă că, împrumutând cheea apartamentului său pentru escapadele extraconjugale ale colegilor de birou, o află printre clietele de ocazie pe chiar colega de care era îndrăgostit. Fran Kubelik nu se întâlnește cu oricine, ci chiar cu patronul. Când acesta o părăsește, Baxter trece la un soi de terapie cu dublă valență. Intră în joc înamoratul gelos dar, nu mai puțin, și salvatorul. Sinuciderea tinerei femei (Shirley Maclaine) este ratată. Cu ce risc o readuce Baxter la linia de plutire pe „femeia visurilor” lui? Cu pierderea postului, a locului de muncă. Întrebare retorică de ultimă oră: Câți din bărbații de aiurea se mai încumetă astăzi să-și apere soțiile culegătoare de căpșuni în fața agresiunii sexuale a fermierilor? Atitudinea proprietarului de apartament este deplorabilă în sine. Ea poate părea unora desuetă, o bravadă. Iată, însă, că și acest gest ține de o formă narativă a cinematografului clasic, capacitate ca pârghie a convenționalizării structurante, rezistent la divagații fulgurante. Când jocul nu e motivat ca joc estetic, simpla lui acroșare devine operațiune de ageamii. Nu apăruse încă nici obiceiul hărțuirii personajelor de către chiar regizorul filmului. Era la modă respectul de sine, cultivat în acel grilaj codificat al indeclinabilului Hollywood, de unii detestat astăzi. Acolo un cineast precum Billy Wilder era, reamintim, mai mult decât un maestru al inimilor zdrobite. ■

România din diaspora

Unii pe ape, alții pe uscat....

MONICA SĂVULESCU VOUDOURI

... **S**i ceilalți prin stratosferă. Lumea pleacă de-acasă. Câți oameni își părăsesc locurile nu se mai poate ști. Nimeni nu le mai poate ține socoteala. Se pleacă de peste tot. Se pleacă spre oriunde. Sau, mai bine zis, se pleacă de unde condițiile de trai sunt sub nivelul așteptărilor, spre locurile despre care se crede că sunt binecuvântate. Se pleacă, și-n proporție înfricoșătoare, se moare pe drum. Moarte fizică sau moarte psihică. Morțile psihice nu sunt contabilizate. În ultima vreme nici cele fizice. În ultima vreme nu ni se mai arata la buletinele de știri câte vase se scufundă zilnic în Mediterană și câtă lume moare în naufragii. A devenit loc comun. Fapt care se întâmplă zilnic. Moarte care a început să fie considerată aproape naturală. Ca ploaia, care, atunci când ia proporții, devine totuși fapt senzațional. Înecații pe Mediterană? Ne-au impresionat mai acum câțiva ani: o femeie gravidă, un copilăș drăguț fotografiat mort pe țârm... De atunci aceste morți se repetă zilnic. De atunci nu ne mai mișcă, fiindcă ne-am învățat cu răul, ni s-a tocit sensibilitatea. S-au întocmit comisiile și comitetele necesare, s-au făcut înțelegerile între state, s-au semnat tratate; acum se păruiesc statele între ele, unii că vor, alții că ba, pentru cei care pier în naufragii s-a pierdut interesul. Câte o notiță în țările de coastă, câte o vorbuliță la telejurnal, câte o declarație a vreunui ministru, care se războiește la lume că nu și-a primit banii promiși pentru refugiați. Și...cam asta. Atât despre

lumea (despre lumile) care pleacă de-acasă pe mare, fără bani, cu copiii în brațe, cu bătrânii în spate, se îmbarcă în vase supraîncărcate, în corăbii improvizate, în bărci. Zilnic se pleacă. Zilnic se moare.

De câteva zile vedem mii de oameni care au luat drumul deșertului și pleacă din Guatemala, prin Mexic, spre Statele Unite. Cum de le-a venit această idee trăznită, e greu de imaginat. Cine le-a vândut pontul, cine i-a mobilizat, cum de au reușit ei să se autoconvingă, să se organizeze, e un mister. Desigur Guatemala e o țară săracă. Dar nici Mexicul nu e rai. Ca să fii convins că poți să traversezi în coloane de mii de oameni printr-o țară aridă, mii de kilometri, cu copiii în brațe, cu bătrânii în spate, înseamnă că cineva ți-a vândut o rețetă. Sau ai vedenii, așa cum altădată, înainte de revoluții, oamenilor li se arătau caii albi. Bogații au bunăstare. Săracii au de când e lumea vedenii.

Doar că trăim într-o lume mondializată, informatizată și până în cel mai îndepărtat colț al ei a pătruns un televizor, s-a transmis un buletin de știri. Ca să nu mai vorbim că primul gând al celui care se hotărăște să plece ce-acasă pe mare sau pe uscat este să-și procure un smart telefon.

Și primul lucru pe care îl poți afla de la aceste scule moderne când îți faci planuri să pleci de-acasă este că granițele sunt păzite, că cei prinși sunt expulzați, că Italia nu mai primește bărcile și le lasă să plutească pe mare în derivă cu săptămânile. Sau, pentru cei care s-au hotărât mai recent să ia deșerturile la picior, că Mexicul a construit baraje care nu pot fi trecute pentru

a pătrunde pe teritoriul țării, că Statele Unite construiesc ziduri care să le despartă de Mexic, că Trump amenință că pune armata să tragă în coloane, că americanii votează legile cele mai inumate împotriva emigrației deja stabilită pe teritoriul lor, unde să mai primească acum și alte zeci de mii, cei veniți traversând Mexicul. Și totuși, coloanele înaintează, marșul pare organizat, nimeni și nimic nu le oprește.

Timp în care, în locurile unde vor ei să ajungă, se deschid birouri speciale de agrement, pentru turismul cosmic. Vasăzică se pleacă de-acasă nu numai pe ape, se pleacă nu numai pe uscat, se pleacă deopotrivă prin stratosferă. Ai curiozitatea să faci un zbor pe lună? Poftim! Pe Marte? Atâtea milioane de dolari. Ba, mai recent, s-au mai pus la dispoziție niște planete, pentru

petrecăreții prin cosmos. Cei care sunt interesați de subiect află că s-a ajuns la lucruri de care, vorba cronicarilor, "ți se sparie mintea". Există planuri de împărțire teritorială, există proiecte pentru baraje, hidrocentrale, orașe...

Probabil că niciodată lumea n-a fost mai segregată ca în ziua de astăzi. Și oricâtă avuție s-ar aduna la acel pol de câteva procente din populație, care a acaparat bogățiile terrei, se pare că și lumea nevoiașă și-a luat obiceiul să plece de-acasă. Sărăcimea se mișcă. Cum s-a mai mișcat ea de câteva ori în istorie și nu fără rezultat. Bănuiesc cei bogați că salvarea si-o vor afla pe lună sau pe planeta Marte? Mă tem că își fac iluzii. Cohortele astea de năpăstuiți, cărora probabil că li s-au arătat caii albi ai iluziei salvatoare, îi vor ajunge și-acolo. ■

EXPOZIȚIA SIMPOZIONULUI DE CERAMICĂ
MONUMENTALĂ, CONSTANȚA 2018

Cealaltă față a „Fețelor tăcerii”

NICU ILIE

Captivi în vechi formule și formate, suntem tentați să vorbim despre „Undeva în Est” (1991, regia: Nicolae Mărgineanu, scenariu: Augustin Buzura) ca despre o ecranizare a „Fețelor tăcerii”. Însă reconstrucția narativă e una radicală. E mai aproape de ceea ce numim azi „transmedia”, un subiect demontat și recompus într-un alt mediu artistic, cu altă expresie, alt mesaj, alt impact.

Există și un jalon istoric ce explică o asemenea transformare. Revoluția, petrecută cu doar un an înainte, îl scosese pe Augustin Buzura din eternul său meci cu cenzorii și îi oferea o nouă provocare: aceea de a vorbi deschis, direct, de a abandona strategiile narative cu multe cotloane și alibiuri și de a construi un discurs nemijlocit adresat

cititorului – spectatorului în acest caz. Povestea e una despre atrocități comise în anii colectivizării. Un fapt divers – la scara la care colectivizarea, prin brutalitatea ei programatică, a distrus mii de familii și mii de vieți. Concentrându-se pe un singur caz, filmul reconstituie nu doar decizia politică realmente criminală, ci recompune (parte) din canvas-ul ideatic de uz comun al perioadei, legătura organică între viață și proprietate, între independența economică și viață, dar și faliile cu o tectonică violentă între tradiție și lege, între puterea asupra ta și puterea asupra altuia, între pasivitate și acțiune, între morală și istorie.

Dacă, în ceea ce privește reeditările romanului ce a stat la baza filmului, scriitorul nu a făcut și nu a fost nevoit să facă modificări, provocarea scrierii acestui scenariu a fost asumată ca o repovestire. Dispar personaje, fire narrative, chiar unghiul abordării e cu totul altul. Schimbarea titlului cuantifică asemenea modificări. Nu mai e loc de tăcere. Povestea e una care rostește

răspicat. Dispare și duplicitatea presupusă de multe „fețe”. Cu rău, cu bun, cu porniri bestiale și decizii nebunești, personajele se prezintă franc spectatorului, ca vehicule ale istoriei, ca permanenți oscilatori între norme și pulsuni, în captivitățile lor pe trepte de înțelegere a unei realități a cărei singură constantă e permanenta, surprinzătoarea, inimaginabila schimbare. În film, memoria afectivă – ce alcătuiă alibiul cărții la publicarea ei în anii 1960 – e înlocuită cu o narațiune rece, expozitivă, în note ce anticipează privirea fals-detașată, pseudocinică a Noului Val.

Activitatea cinematografică a lui Buzura s-a redus la trei titluri, fiecare exprimând un alt grad de implicare a unui scriitor: primul film, „Orgolii”, 1981, era o ecranizare după volumul omonim al lui Augustin Buzura, publicat patru ani mai devreme. Adaptarea era semnată de regizorul filmului, Manole Marcus. A urmat în 1987 „Pădureanca”, în care Buzura a fost scenarist, dar a operat pe un libret al lui Ioan Slavici. În fine, în 1991 a jucat dublu rol – și acela de autor al textului de bază, și al adaptării, cu mențiunea că rescrierea a fost una radicală. Regizorul ultimelor două filme a fost Nicolae Mărgineanu.

„Undeva în Est” rămâne un punct important în dezvoltarea cinematografiei românești, iar rolul acestuia devine mai clar la o privire comparativă. Ca și celelalte arte, dar într-un grad și mai mare pentru că avea o maximă deschidere către „popor”, filmul românesc fusese profund viciat de controlul statului în anii comunismului. Cu

excepții notabile, producțiile celor cinci case de filme fuseseră tributare stereotipurilor pe care le cultiva PCR-ul. Iar excepțiile își făcuseră loc în scenarii intimiste, în ecranizări care arar atingeau actualitatea, în opere baroce sau cu note grotești care puteau reprezenta orice, inclusiv linia oficială. Ce lipsea cu totul era o privire sinceră asupra unor subiecte grave, cu o miză general umană (politică) și relevanță individuală. Chiar și după 1990 acest viciu s-a menținut. Există și alte filme despre instalarea comunismului turnate în acei ani, anticomuniste de această dată, dar atitudinea lor rămâne una propagandistică: se răsturnase doar dușmanul de clasă; personajele însă sunt lipsite de nuanțe, ca și în filmele „peceriste”, acțiunile și dialogurile nu depășesc emfaza unei cuvântări dramatizate. Spre deosebire de acestea, „Undeva în Est” este un film capabil să descrie scene de viață, nu doar opinii politice, să învie – cu toate ambiguitățile posibile: etice, etologice, emoționale, raționale – personaje care descriu o istorie, nu l'istoria. Asta face ca filmul să reziste și să merite văzut chiar și astăzi, când episoadele la care face trimitere au fost pe de-a-ntregul documentate istoric, nu doar emoțional, și când colectivizarea nu mai reprezintă o temă pe agenda publică. Astăzi, firele secundare – autoritarismul, pe de o parte, și reacția disperat defensivă a atitudinii conservatoare, pe de altă parte – au preluat prim-planul poveștii și îi vor asigura supraviețuirea cât timp nici conservatorismul ce depășește bariera pragmatică, nici tendințele autoritare ale politicianilor de conjunctură nu vor fi dispărut din viața publică. ■

„De fapt, întotdeauna m-am socotit liber să scriu ceea ce văd și ceea ce simt. Oriunde aș fi fost pe glob, cred că tot la fel aș fi scris.”

Augustin Buzura

Fundația Culturală Augustin Buzura

lansează

CONCURS DE EDITORIALE

Concursul se adresează jurnaliștilor, elevilor, studenților și oricărui tineri talentați, interesați să scrie editoriale pe diferite teme lansate trimestrial și promovate de **Fundația Culturală Augustin Buzura.**

Vârsta candidaților nu trebuie să depășească 35 de ani.

Materialul câștigător va fi publicat în revista **Cultura** precum și pe site-ul Fundației Culturale Augustin Buzura.

Primul concurs are ca subiect **Centenarul Marii Uniri**, textele urmând să fie trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org,

până la data de 15 noiembrie 2018, în vederea jurizării.

Textul nu trebuie să depășească 5000 de semne.

Președinte FCAB,
Anamaria Maior-Buzura

„Cartea am scris-o cu o infinită furie, de parcă aş fi fost obligat să-i organizez şi să-i îndemn la revoltă pe toţi cei ce aveau impresia că nu vor îndrăzni niciodată să depăşească nişte comune aspiraţii domestice, să-i conving să vrea mai mult, adică să nu se cosmetizeze lumea în care trăiau, ci să o schimbe din rădăcini.” - Augustin Buzura

Fundația Culturală Augustin Buzura

lansează

CONCURS DE SCENARII

după romanul „Vocile nopții”

Premiul se va acorda scenaristului care va reuși să ofere, într-o perspectivă sugestivă, imaginea mediului radiografiat de Augustin Buzura, cu profunzime, dramatism și umor, în romanul „Vocile nopții”.

Scenariul câștigător va fi luat în calcul de membrii juriului în vederea ecranizării.

Valoarea premiului este de **10.000 euro**.

Scenariile, însoțite de un scurt CV al autorului, vor fi trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org, până la data de 30 iunie 2019, în vederea jurizării.

Câștigătorul va fi anunțat la Gala Premiilor FCAB 2019.

Președinte FCAB,
Anamaria Maior-Buzura

*„Vrem, nu vrem, trebuie să ne facem recitalul în timpul cât ne este dat,
chiar dacă lehamitea și durerea încearcă deseori să ne învingă.”*

Augustin Buzura

Fundația Culturală Augustin Buzura

lansează

CONCURS DE ADAPTARE SCENICĂ

Concursul presupune decuparea și adaptarea scenică, sub formă de monolog, a unui fragment la alegere din scrierile lui Augustin Buzura.

Tematica fragmentului ales trebuie să scoată în evidență dramatismul monologului interior al unuia dintre personajele operelor lui Augustin Buzura.

Durata monologului nu trebuie să depășească 40 de minute.

Valoarea premiului este de **5.000 euro**.

Textul câștigător va fi preluat spre interpretare de actorul Vlad Ivanov.

Textele, însoțite de un scurt CV al autorului, vor fi trimise pe adresa fundatia@augustinbuzura.org, până la data de 30 iunie 2019, în vederea jurizării.

Câștigătorul va fi anunțat la Gala Premiilor FCAB 2019.

Președinte FCAB,
Anamaria Maior-Buzura